

PIESE DE ARMAMENT DESCOPERITE ÎN CASTRUL DE LA TIBISCUM (I)

În cadrul materialului arheologic descoperit în ultimii ani în castrul de la *Tibiscum*, piesele de armament sunt bine reprezentate, deși sunt încă puține ca număr ținând seama de numărul și durata staționării trupelor la *Tibiscum* de-a lungul funcționării sale.

Numărul relativ redus al pieselor de armament de la *Tibiscum* ar putea fi explicat prin faptul că aceste piese au fost fie pierdute, deteriorate și apoi aruncate, fie uitate de către soldați cu ocazia retragerii. Aceasta ar putea explica puținătatea pieselor de armament de la *Tibiscum* cu toate că aici au staționat — de-a lungul stăpînirii romane — nu mai puțin de patru trupe: *Cohors I Sagittariorum*, *Cohors I Vindelicorum*, *Numerus Palmyrenorum Tibiscensium* și *Numerus Mauretanorum Tibiscensium*¹.

Înțînd seama că armamentul roman se împarte în două grupe: armament de luptă apropiată (*proximus pugnare*) și armament de luptă la distanță² (*eminus pugnare*), în lucrarea de față ne vom limita doar a prezenta cîteva piese de armament — din a doua categorie — descoperite în ultimele campanii de săpături efectuate în castrul de la *Tibiscum*, urmînd ca piesele din prima categorie să facă obiectul unei viitoare lucrări.

CATALOGUL PIESELOR

I. Lănci (*Hastae*)

Lăncile se bucură de o bună reprezentare, aparținînd tipului filiform (1—5) și rombic (6).

1. *Virf de lance*, filiform, $19,8 \times 2,7 \times 1,2$ cm, *Couissin*, 109, castru, *passim*, Muzoul Caransebeș (în continuare folosim prescurtarea M.C.), nr. inv. 9585, pl. I/1.

2. *Virf de lance*, filiform, $20,4 \times 3,5 \times 1,3$ cm, *Couissin*, 109, castru, S₁A, c. 21—22, — 1,50 m (nivelul I), M.C., nr. inv. 9522, pl. I/2.

3. *Virf de lance*, filiform, cu lama în formă de frunză de salcie, tub de înmănușare parțial lipsă, oxidat, $22,8 \times 3,1 \times 1,4$ cm, *Couissin*, 109, castru, *passim*, M.C., nr. inv. 11250, pl. I/3.

4. *Virf de lance*, filiform, cu nervură longitudinală, cu tub de înmănușare parțial lipsă, $19,5 \times 3 \times 1,4$ cm, *Couissin*, 109, castru, S₁A, c. 21—22, — 1,50 m (nivelul I), M.C., nr. inv. 10049, pl. I/4.

5. *Virf de lance*, filiform, cu tub de înmănușare parțial lipsă, $16 \times 3,5 \times 1,1$ cm, *Couissin*, 109, castru, S₁A, c. 21—22, — 1,50 m (nivel I), M.C., nr. inv. 9522, pl. I/3.

6. *Virf de lance*, rombic, tubul de înmănușare realizat prin răsucirea foi la cald, prevăzut cu o perforație de 0,3 cm pentru fixarea la hampă, $19 \times 4,2 \times 1,7$ cm, *Couissin*, 110, castru, S₁/1983, c. 5, — 1,50 m, M.C., nr. inv. 13325, pl. I/6.

¹ Pentru trupele care au staționat în castrul roman de la *Tibiscum*, vezi D. Benea, în *StComCaransebeș*, 1982, p. 173—185.

² P. Couissin, *Les armes romaines. Essai sur les origines et l'évolution des armes individuelles du légionnaire romain*, Paris, 1926, pl. XIII.

II. *Sulițe (Pilae)*

1. *Virf de sulită*, cu patru muchii egale, în secțiune rombică, cu muchia de 1,2 cm, fără peduncul, $6 \times 1,8 \times 1$ cm, castru, *passim*, M.C., nr. inv. 10421, pl. II/1.

2. *Virf de sulită*, cu patru muchii, două mai late, de 2,1 cm și două mai înguste, de 1,6 cm. Tubul de înmănușare parțial lipsă, $13,4 \times 1,1 \times 1,3$ cm, castru, S₁A, c. 12, — 1,50 m (nivel I), M.C., nr. inv. 9485, pl. II/2.

3. *Virf de sulită*, cu patru muchii egale, de 1 cm. Tubul de înmănușare este realizat prin indoirea tablei la cald, $1 \times 1 \times 1$ cm, castru V₂, — 1 m (la N de *porta decumana*, în dărâmătura zidului vestic al castrului), M.C., nr. inv. 9492, pl. II/3).

III. *Sägeți (Sagittae)*

1. *Virf de săgeată*, de tip piramidal, cu trei muchii și peduncul³, $4,8 \times 1$ cm, castru, S₂, c. 2, — 1,20—1,40 m, M.C., nr. inv. 10937, pl. III/1.

2. *Virf de săgeată*, de tip piramidal, cu trei muchii și peduncul, $4,7 \times 1,3$ cm, castru, S₂, c. 2, — 1,20—1,40 m, M.C., nr. inv. 10937, pl. III/2.

3. *Virf de săgeată*, de tip piramidal, cu trei muchii și peduncul, $4,5 \times 1,6$ cm, castru, S₂, c. 2, — 1,20—1,40 m, M.C., nr. inv. 10937, pl. III/3.

4. *Virf de săgeată*, de tip piramidal, cu trei muchii și peduncul, $5,5 \times 1,5$ cm, S₂, c. 2 — 1,20—1,40 m, M.C., nr. inv. 10937, pl. III/4.

5. *Virf de săgeată*, de tip piramidal, cu tub de înmănușare, două muchii lipsă, $6 \times 2,5 \times 0,7$ cm, castru, *passim*, M.C., nr. inv. 11225, pl. III/5.

6. *Virf de săgeată*, de tip piramidal, cu trei muchii și tub de înmănușare, două muchii parțial lipsă, $3,8 \times 1,5 \times 0,4$ cm, castru, S₂, c. 2, — 1,20—1,40 cm, M.C., nr. inv. 11540, pl. III/6.

7. *Virf de săgeată*, de tip piramidal, cu trei muchii și peduncul (puțin distruși), o muchie este parțial lipsă, $4,4 \times 1,5$ cm, castru, S₁A, c. 21—22, — 1,50 m (nivel I), M.C., nr. inv. 11225, pl. III/7.

8. *Virf de săgeată*, de tip sirian⁴, cu patru muchii egale, peduncul de fixare, $5,5 \times 0,8$ cm, castru, *passim*, M.C., nr. inv. 10936, pl. IV/1.

9. *Virf de săgeată*, de tip sirian, cu patru muchii egale, peduncul de fixare, $5,1 \times 0,7$ cm, castru, *passim*, M.C., nr. inv. 10936, pl. IV/2.

10. *Virf de săgeată*, cu lama în formă de frunză și tub de înmănușare parțial distrus, $4,5 \times 1,3 \times 0,5$ cm, castru, construcția A, încăperea I (în canalul hypocaustului), M.C., nr. inv. 10936, pl. IV/3.

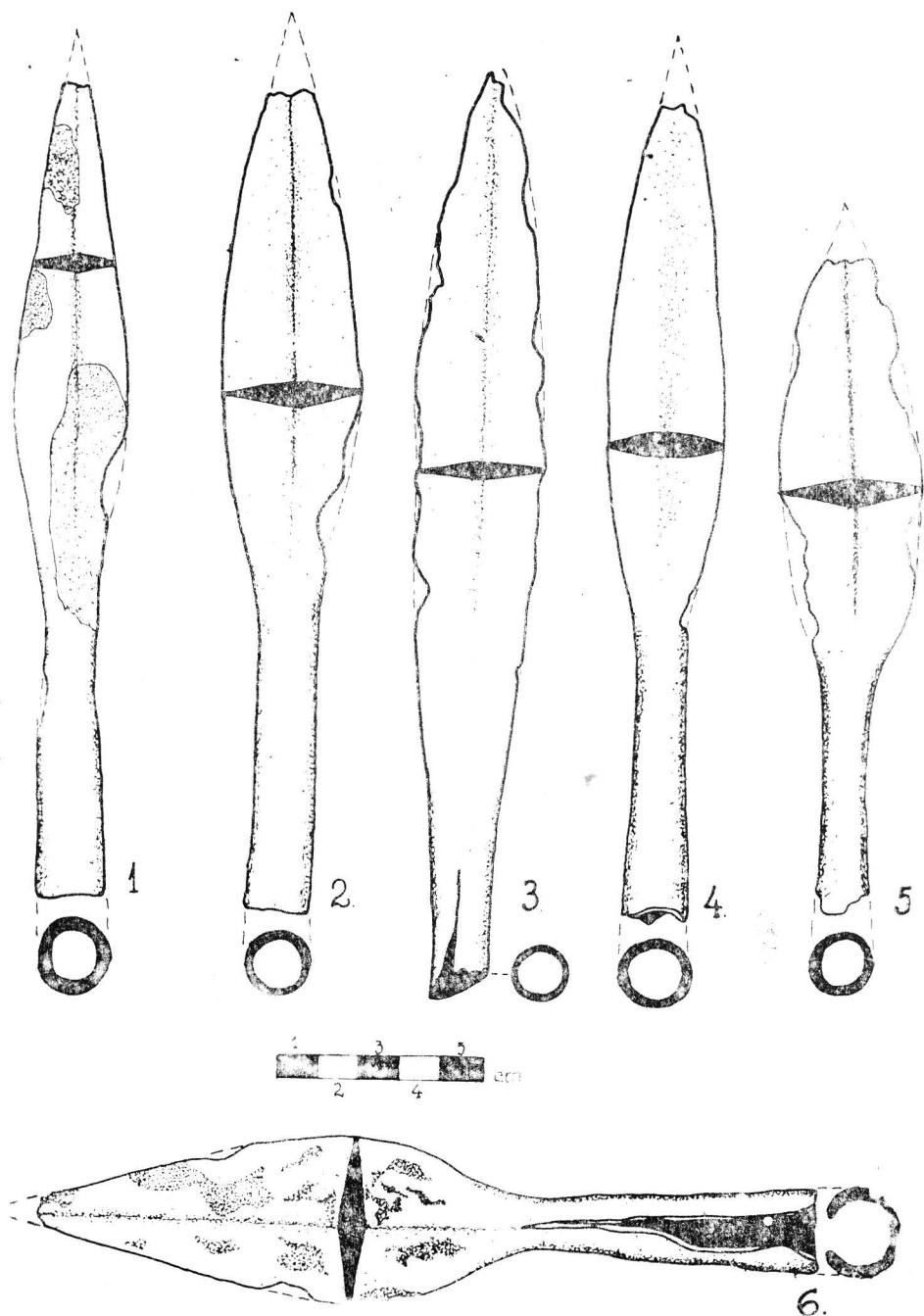
Comparind piesele de armament descoperite la *Tibiscum* cu cele provenite din Dacia și din restul Imperiului, se poate observa că piesele noastre respectă formele și dimensiunile „standard” din restul provinciilor romane.

În ceea ce privește încadrarea cronologică a materialului prezentat, în stadiul actual al cercetărilor este încă destul de greu a ne pronunța. Totuși, pe baza monedelor descoperite în același context arheologic cu piesele de armament, monede din timpul lui Traian, Hadrian și Antoninus Pius, le putem data și pe acestea în secolul al II-lea începutul secolului al III-lea.

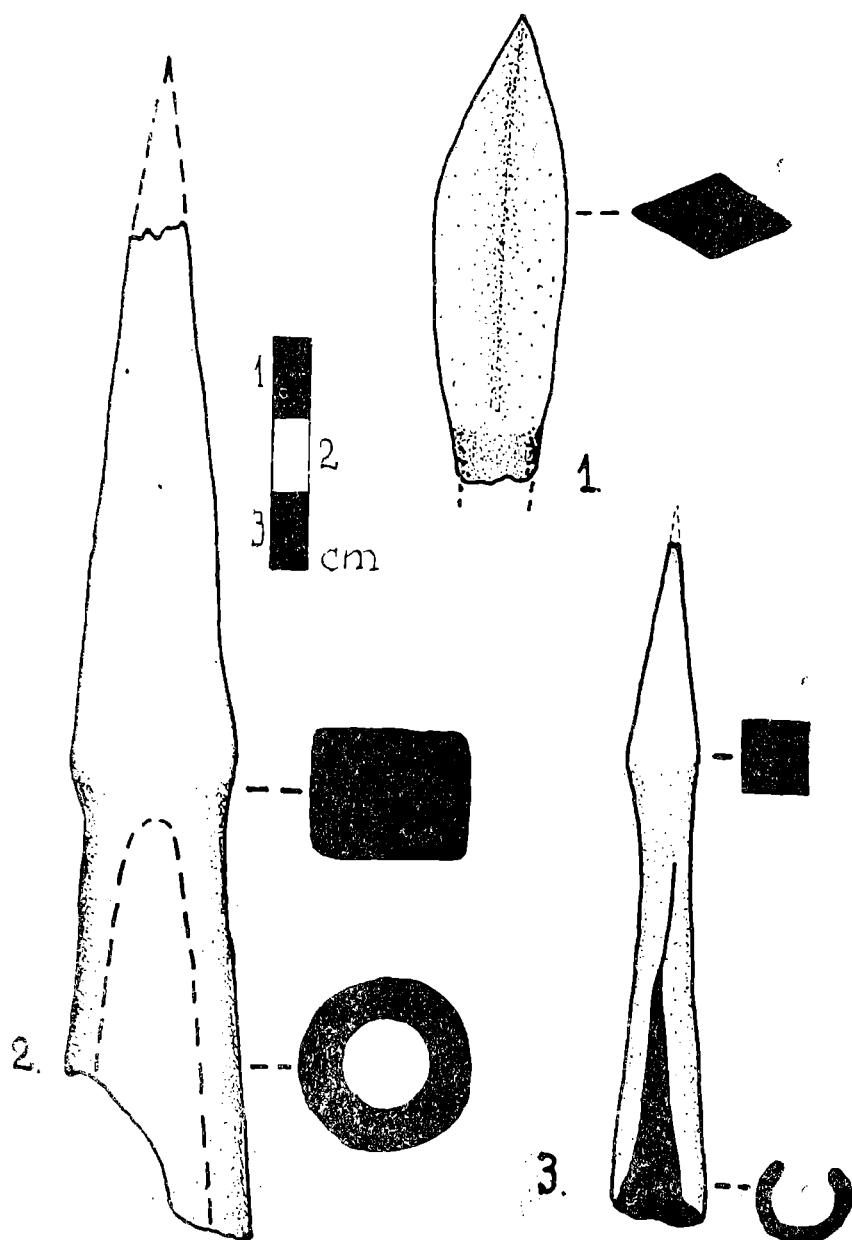
MARIUS-SORIN PETRESCU

³ Pe lîngă piesele de acest tip prezentate în planșa III, mai semnalăm existența a încă 16 exemplare identice descoperite în castru, clădirea A, încăperea I (din canalul hypocaustului), M.C., nr. inv. 10937.

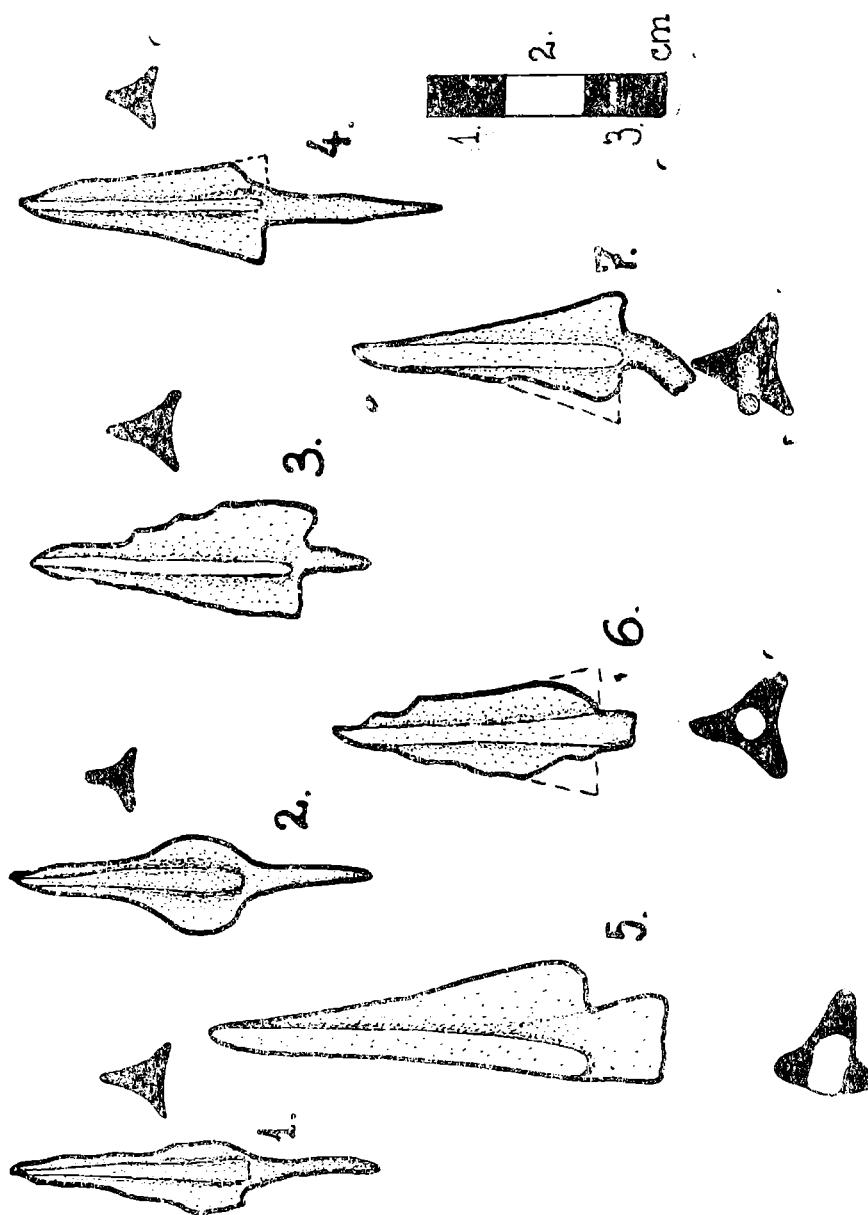
⁴ Și din acest tip, în afara celor prezentate în planșa IV, mai sunt încă 48 de exemplare identice descoperite în castru, clădirea A, încăperea I (din canalul hypocaustului), M.C., nr. inv., 10937.

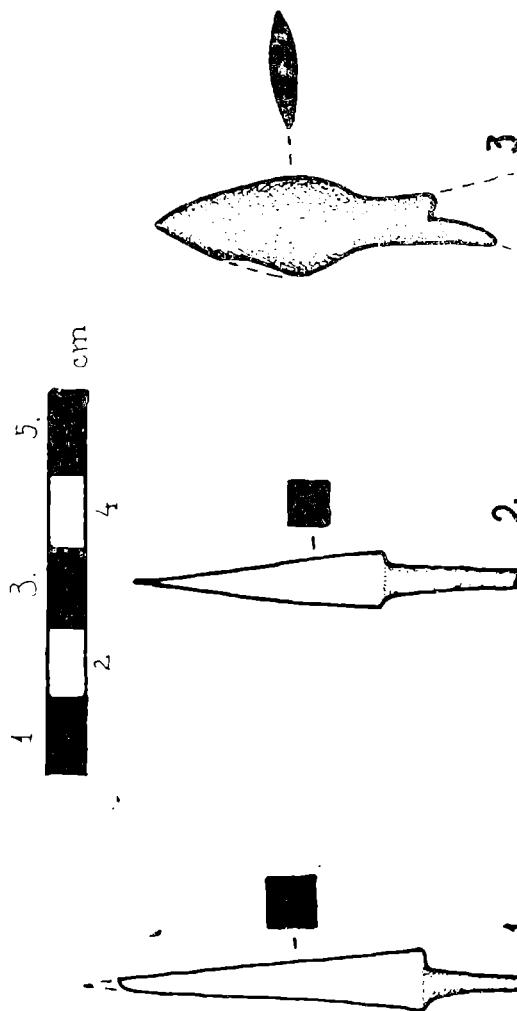
Pl. I. Vîrfuri de lănci: 1–5. tip filiform; 6. tip rombic.

Pl. II. Vîrfuri de sulițe: 1-3, tip cu patru muchii.

Pl. III. Vîrfuri de săgeți: 1-7. tip piramidal.

Pl. IV. Vîrfuri de săgeți: 1-2. tip sirian; 3. tip cu lama în formă de frunză.